

Motion till riksdagen 2023/24:923

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Förbättrad tillgång till hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att se över hur processen med arbetshjälpmedel kan effektiviseras så att utprovning av dessa kan ske före påbörjad anställning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att arbeta för att avsevärt korta tiderna för funktionshinderskod och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen borde inleda en dialog med regionerna om jämlika villkor för hjälpmedel samt habilitering och rehabilitering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Människor med funktionsnedsättningar är ofta beroende av olika hjälpmedel för att förenkla vardagen. Att ha tillgång till hjälpmedel är också centralt för människors möjligheter att vara delaktiga i arbetslivet, studera och ha en fritid med de aktiviteter som individen själv önskar. I nuläget finns det många hinder för att få tillgång till och behålla de hjälpmedel som en individ behöver för att kunna fungera optimalt inom livets alla områden.

Organisationer för människor med funktionsnedsättningar har bland annat påpekat att det delade ansvaret mellan ett flertal aktörer på området försämrar tillgången och skapar onödigt administration och långa väntetider. Ibland kan också den långa väntetiden bidra till att helt utestänga människor från arbetsmarknaden eller i alla fall avsevärt försvåra möjligheten att få ett önskat arbete.

Arbetshjälpmedel måste kunna utprovas innan en anställning påbörjas

Funktionsrätt Sverige är en av de organisationer som har påpekat att den idag onödigt krångliga processen för att prova ut och få tillgång till arbetshjälpmedel behöver förändras. I dag är sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning 52 procent, nästan 30 procentenheter lägre än för befolkningen i övrigt. Detta samtidigt som många sektorer och branscher på arbetsmarknaden skriker efter arbetskraft. Det är en obalans som såväl de enskilda personerna som inte får ett arbete som de är kvalificerade för, som företagen och samhället förlorar på.

Det är oacceptabelt att en arbetssökande som fått chans till anställning kan behöva se den anställningen försvinna på grund av långa ledtider hos Arbetsförmedlingen. Det är också djupt problematiskt att en arbetsgivare som vill anställa kan behöva dra sig ur på grund av att nödvändigt stöd dröjer. Idag är dessa situationer tyvärr verklighet för personer med funktionsnedsättning och för arbetsgivare som vill anställa personer med funktionsnedsättning.

En person med funktionsnedsättning som behöver ett arbetshjälpmedel eller en anpassningsåtgärd på arbetsplatsen kan få bidrag till detta via Arbetsförmedlingen. Men processen startas idag först när en person har ett konkret erbjudande om arbete eller en praktikplats. Sedan tar det enligt uppgift från bland andra Funktionsrätt Sverige ofta alldeles för lång tid, ibland flera månader, att prova ut och få hjälpmedlen på plats. Under tiden hinner arbetsgivare inte sällan tröttna på att vänta och jobbchanser går därmed förlorade.

I de flesta fall är det möjligt att i förväg veta vilken typ av hjälpmedel en person behöver för att vissa typer av arbetsuppgifter ska fungera. Det kan till exempel röra sig om en särskild arbetsstol, hörhjälpmedel eller förstoringsprogram till datorn. För att skynda på processen att få ett nödvändigt arbetshjälpmedel måste det bli möjligt att prova ut sådana hjälpmedel redan innan en specifik anställning är aktuell. Regeringen bör ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att se över hur en sådan process skulle kunna implementeras.

Genomsnittstiden för funktionshinderskod måste kortas avsevärt

Enligt statistik från SCB är andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning som bedömt sin arbetsförmåga som nedsatt 44 procent, i jämförelse med 81 procent för övriga befolkningen. Detta samtidigt som arbetsmarknaden skriker efter arbetskraft.

Ett hinder för arbetssökande med funktionsnedsättning är att det, enligt uppgift från Funktionsrätt Sverige, tar i genomsnitt mer än 350 dagar att få den funktionshinderskod som ger tillgång till det särskilda stöd som är avsett för personer med funktionsnedsättning, till exempel arbetshjälpmedel, anpassningar på arbetsplatsen, SIUS eller lönebidrag. Dessa stöd regleras i förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

En snabb identifiering och bedömning av funktionsnedsättningen och ett lika snabbt erhållande av funktionshinderskod är därför avgörande för att personer med funktionsnedsättning ska kunna få nödvändigt stöd för att ta sig in på arbetsmarknaden och behålla arbetet. Att det är ett närmast oöverstigligt hinder för att få ett arbete att behöva vänta i 350 dagar på rätt kod och därpå följande stödinsatser säger sig självt.

Arbetsförmedlingen borde få i uppdrag att arbeta för att avsevärt korta tiderna för funktionshinderskod.

Organisationen Nuft, Nätverket unga för tillgänglighet, har påpekat att det särskilt för unga personer med funktionsnedsättning som söker sitt första jobb kan vara problem med att få rätt hjälpmedel tillräckligt snabbt. Detta kan kanske delvis bero på problemen med de långa väntetiderna för funktionshinderskoden. För att inte ännu fler unga med funktionsnedsättning ska hamna i kategorin UVAS (Unga som varken arbetar eller studerar) är det centralt att tiderna kortas.

En god tillgång till hjälpmedel måste kompletteras med habilitering och rehabilitering – och tillgången måste vara jämlik över landet

En god habilitering/rehabilitering är grunden för möjligheten att leva ett aktivt och självständigt liv för människor med funktionsnedsättning. Den ska motverka isolering och psykisk ohälsa. Detta är oerhört viktigt för individen, men också samhällsekonomiskt lönsamt.

I habilitering/rehabilitering ska ingå att få tillräcklig utbildning och träning på förskrivna hjälpmedel. Det ska också ingå att få lära sig att använda produkter och utrustning som inte förskrivs som hjälpmedel men som kan underlätta livet för individen. Utbildning och träning ska erbjudas kontinuerligt och vid ett flertal tillfällen. Detta är exempelvis viktigt när det gäller digital utrustning som regelbundet uppdateras och riskerar att bli svåransvänd eller obrukbar för till exempel synskadade utan utbildning och träning, vilket leder till att många med funktionsnedsättning lever i ett digitalt utanförskap.

För att alla ska kunna leva aktiva och självständiga liv krävs en kraftig nysatsning på habilitering och rehabilitering från regionernas sida. Det krävs utvidgade personella och ekonomiska resurser. Regionerna borde också ha ansvar för att förskriva hjälpmedel som används i vardagslivet, inklusive i syfte att få en aktiv och önskad fritid. Det är också otillfredsställande att tillgången till hjälpmedel är så beroende av var man bor. Idag tar regioner olika mycket betalt för olika hjälpmedel, och vissa hjälpmedel erbjuds inte i alla regioner. Förskrivningsregler och riktlinjer för hjälpmedel borde vara lika i hela landet. Regeringen borde initiera en dialog med SKR för att säkerställa att detta sker.

Ulrika Westerlund (MP)

Camilla Hansén (MP)

Annika Hirvonen (MP)